

**Κριτήριο αξιολόγησης
στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών :**

[Διάρκεια : 3 ώρες]

Στοιχεία του μαθητή :

Όνοματεπώνυμο : .....

Τμήμα : .....

Ημερομηνία : .....

Βαθμολογία : ..... / 100 ή ..... / 20

Διδαγμένο Κείμενο :

Αριστοτέλους: « Πολιτικά », Θ' 2. 1 - 4

..... **A. KEIMENO** .....

“Ότι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν· τίς δ’ ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. Νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτά πάντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν· πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος· ἕκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινάς)· περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθύς πάντες τιμῶσιν, ὥστ’ εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἀσκήσιν αὐτῆς). “Ότι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεισθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνουσον. Βάνουσον δ’ ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τὴν διάνοιαν.”

..... **B. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ** .....

1) Από το κείμενο που σας δίνεται, να μεταφράσετε στο τετράδιό σας το απόσπασμα: « ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον ... ἄσκησιν αὐτῆς ».

(Μονάδες 10)

Να γράψετε στο τετράδιό σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:

2) « τίς δ' ἔσται ... ἄσκησιν αὐτῆς »: Ποιοι είναι οι στόχοι της παιδείας, κατά τον Αριστοτέλη, με ποιο εκφραστικό μέσο αυτοί διατυπώνονται από τον φιλόσοφο και πώς ανταποκρίνεται σε αυτούς η «ἐμποδών παιδεία», σύμφωνα με τα δεδομένα του κειμένου που προηγείται;

(Μονάδες 10)

3) Ποια παιδεία θεωρείται, κατά τον Αριστοτέλη, αντάξια του ελεύθερου πολίτη, σύμφωνα με τα δεδομένα του κειμένου;

(Μονάδες 10)

4) « Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον ... ἄσκησιν αὐτῆς »: Με βάση το απόσπασμα του πρωτότυπου κειμένου και το μεταφρασμένο κείμενο που ακολουθεί, να εξηγήσετε γιατί ο Αριστοτέλης θεωρεί επιτακτική την ανάγκη να ρυθμίσει ο νομοθέτης τα της παιδείας της πόλεως.

Αριστοτέλους: « Πολιτικά », Α2, 16'

[...] Ο άνθρωπος, από την άλλη, γεννιέται εφοδιασμένος από τη φύση με όπλα για να υπηρετήσει τη φρόνηση και την αρετή, που όμως μπορεί να τα χρησιμοποιήσει εξ ολοκλήρου και για αντίθετους σκοπούς. Γι' αυτό ο δίχως αρετή άνθρωπος είναι από όλα τα όντα το πιο ανόσιο και το πιο άγριο, το χειρότερο από όλα στις ερωτικές απολαύσεις και στις απολαύσεις του φαγητού. Η δικαιοσύνη είναι στοιχείο συστατικό της πόλης: είναι αυτό που συγκρατεί την τάξη στην πολιτική κοινωνία.

(Μονάδες 10)

5) Ο Αριστοτέλης στο Λύκειο : Ποιες οι συνθήκες υπό τις οποίες εργάστηκε εκεί και ποιο το έργο που παρήγαγε, την περίοδο αυτή;

(Μονάδες 10)

- 6) Να γράψετε δύο ομόρριζες λέξεις της αρχαίας ή της νέας ελληνικής γλώσσας, απλές ή σύνθετες, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: λανθάνειν , μανθάνειν , εΐληφε , διαφέρονται , νομίζειν.

(Μονάδες 10)

..... Γ. ΑΙΙΔΑΚΤΟ .....

Ξενοφώντας: « Συμπόσιον », 2.10

“Καὶ ὁ Ἀντισθένης, Πῶς οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὕτω γινώσκων οὐ καὶ σὺ παιδεύεις Ξανθίππην, ἀλλὰ χρῆ γυναικὶ τῶν οὐσῶν, οἶμαι δὲ καὶ τῶν γεγενημένων καὶ τῶν ἐσομένων, χαλεπωτάτη;

Ἵτι, ἔφη, ὁρῶ καὶ τοὺς ἵππικοὺς βουλομένους γενέσθαι οὐ τοὺς εὐπειθεστάτους ἀλλὰ τοὺς θυμοειδεῖς ἵππους κτωμένους. νομίζουσι γάρ, ἦν τοὺς τοιοῦτους δύνωνται κατέχειν, ῥαδίως τοῖς γε ἄλλοις ἵπποις χρήσεσθαι. κἀγὼ δὲ βουλόμενος ἀνθρώποις χρήσθαι καὶ ὁμιλεῖν ταύτην κέκτημαι, εὖ εἰδὼς ὅτι εἰ ταύτην ὑποίσω, ῥαδίως τοῖς γε ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις συνέσομαι. ”

Λεξιλόγιο:

ἵππικὸς = ικανός ιππέας

..... ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ .....

- 1) Να μεταφραστεί στη νέα ελληνική γλώσσα, το παραπάνω απόσπασμα.

(Μονάδες 20)

- 2) α) Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ἔφη : το τρίτο ενικό πρόσωπο Προστακτικής Ενεστώτα.

γινώσκων : το τρίτο πληθυντικό πρόσωπο Οριστικής Παρακειμένου, στην ίδια φωνή.

ὁρῶ : το τρίτο ενικό πρόσωπο Παρατατικού, στην ίδια φωνή.

νομίζουσι : το τρίτο ενικό πρόσωπο Οριστικής Μέλλοντα, στην ίδια φωνή.

κατέχειν : το τρίτο πληθυντικό πρόσωπο Υποτακτικής Αορίστου β', στην ίδια φωνή.

(Μονάδες 5)

β) Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου :

σὺ : τη δοτική πληθυντικού αριθμού του ίδιου προσώπου.

γυναικί : την κλητική ενικού αριθμού.

θυμοειδεῖς : την ονομαστική ενικού αριθμού του ουδετέρου γένους.

ἵππους : τη δοτική ενικού αριθμού.

ἅπανσιν : τη γενική ενικού αριθμού του θηλυκού γένους.

(Μονάδες 5)

3) α) Να προσδιορίσετε τη συντακτική θέση των παρακάτω λέξεων:
γυναικί , **τῶν οὐσῶν** , **κτωμένους** , **χρησθαι** , **εὔ**, **ἅπανσιν** .

(Μονάδες 6)

β) « **Ὅτι, ἔφη, ὀρῶ ... συνέσομαι** »: Να βρεθούν οι υποθετικοί λόγοι του αποσπάσματος και να αναγνωριστεί το είδος τους.

(Μονάδες 4)

“ Τύχη ἀγαθῆ!!! ”

Ενδεικτικές Απαντήσεις :

..... **A. ΚΕΙΜΕΝΟ** .....

Διδαγμένο Κείμενο :

1) "Είναι, λοιπόν, φανερό ότι πρέπει να ορίσουμε νόμους για την παιδεία και ότι αυτή πρέπει να είναι ίδια για όλους. δεν πρέπει να διαφύγουν την προσοχή μας (τα δύο αυτά ερωτήματα), ποιος θα πρέπει δηλαδή να είναι ο χαρακτήρας αυτής της παιδείας και πως αυτή πρέπει να γίνεται. Γιατί σήμερα υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ως προς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Πράγματι, δεν έχουν όλοι την ίδια γνώμη για το τι πρέπει να μαθαίνουν οι νέοι ούτε σε σχέση με την αρετή ούτε σε σχέση με την άριστη ζωή ούτε είναι φανερό αν η παιδεία πρέπει να έχει στόχο την άσκηση και καλλιέργεια του νου ή τη διαμόρφωση ηθικού χαρακτήρα. η ερευνά μας θα βρεθεί αντιμέτωπη με μεγάλη σύγχυση, αν ξεκινήσουμε από την εκπαίδευση που παρέχεται σήμερα και καθόλου δεν φαίνεται τι πρέπει να επιδιώκει η παιδεία, αυτά που είναι χρήσιμα για τη ζωή ή αυτά που οδηγούν στην αρετή ή αυτά που απλώς προάγουν τη γνώση (γιατί όλες αυτές οι απόψεις έχουν βρει κάποιους υποστηρικτές). και σχετικά με αυτά που οδηγούν στην αρετή δεν υπάρχει καμία απολύτως συμφωνία (καταρχήν για την αρετή, δεν έχουν όλοι όσοι την τιμούν την ίδια ιδέα, ώστε δικαιολογημένα υποστηρίζουν διαφορετικές γνώμες και ως προς την άσκησή της). "

2) Στην εποχή του Αριστοτέλη, υπήρχε ασάφεια ως προς τον προσδιορισμό των στόχων της παιδείας. Οι προβληματισμοί αφορούσαν στο αν η παιδεία θα πρέπει να στοχεύει στην καλλιέργεια και άσκηση του νου («πρός τήν διάνοιαν») ή στη διαμόρφωση ηθικών προσωπικοτήτων («πρός τῆς ψυχῆς ἦθος»). Όσον αφορά στην εκπαίδευση που παρέχεται στην εποχή του («τῆς ἐμποδῶν παιδείας»), επικρατούσαν τρεις διαφορετικές θέσεις, ως προς τους στόχους της παιδείας: α) να διδάσκει τα χρήσιμα για τη ζωή («χρήσιμα πρὸς τὸν βίον») - ωφελμιστικός χαρακτήρας, β) να προσφέρει αυτά που οδηγούν στην αρετή («τά τείνοντα πρὸς τὴν ἀρετήν») - ηθικοπλαστικός χαρακτήρας και γ) να διδάσκει αυτά που απλώς προάγουν τη γνώση («τά περιττά») - νοησιαρχικός χαρακτήρας.

Η παιδεία της εποχής του περιλάμβανε: α) ανάγνωση, γραφή και μερικές φορές, σχέδιο και ζωγραφική, τα οποία θεωρούνταν «χρήσιμα πρὸς τὸν βίον», β) γυμναστική, που συντελεί στην καλλιέργεια της ανδρείας και γ) μουσική, που και χρησιμότητα για τη ζωή έχει και ηθική επίδραση στον άνθρωπο ασκεί. Συνεπώς, ο φιλόσοφος υποστηρίζει ότι η

παιδεία των πολιτών δεν είναι προϊόν της τύχης ούτε και υπάρχει έξω από την πολιτεία. Η παιδεία οφείλει να είναι αντίστοιχη των σκοπών της πόλης. Η τέλεια πολιτεία, με αυτή την έννοια, επιδιώκει την τέλεια παιδεία και αυτή με τη σειρά της, την τέλεια αρετή.

3) Οι βασικές θέσεις του Αριστοτέλη για την παιδεία στηρίζονται στο δημόσιο χαρακτήρα που αυτή πρέπει να έχει και κατά συνέπεια κρίνει αναγκαία προϋπόθεση την ύπαρξη νόμων που θα ρυθμίζουν όλα τα θέματα εκπαίδευσης των νέων. Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι, μέσω της παιδείας, οι νέοι πρέπει να αποκτούν γνώση αλλά παράλληλα, να καθίστανται ικανοί να εξασφαλίζουν τα χρήσιμα για τη ζωή τους, να ασκούνται στην αρετή και να διδάσκονται όλα εκείνα που αρμόζουν σε ελεύθερους ανθρώπους, όλα εκείνα που βελτιώνουν την ποιότητα της ζωής τους. Η παιδεία συμβάλλει στη διάπλαση του ηθικού χαρακτήρα των νέων και στην ολόπλευρη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Γι' αυτό πρέπει να είναι ενιαία, ίδια για όλους. Ο φιλόσοφος, τέλος, θεωρεί αναγκαίο οι νέοι να διδάσκονται όσα δεν είναι ευτελή, ώστε να σταθούν εμπόδιο στην κατάκτηση της αρετής που αποτελεί και τον απώτερο σκοπό της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο Αριστοτέλης ακολουθεί τη μέση οδό στον καθορισμό του περιεχομένου των σπουδών. Κριτήριο της επιλογής του είναι η μεσότητα μεταξύ του θεωρητικού και του πρακτικού βίου, ικανή να διακρίνει τις ελεύθερες από τις ανελεύθερες ενασχολήσεις, ώστε να καθίσταται ο ελεύθερος άνθρωπος ικανός να εκπληρώνει τις απαντήσεις της αρετής.

4) Κατά τον Αριστοτέλη, η παιδεία οφείλει να έχει πολιτικό χαρακτήρα. Επομένως, είναι υποχρέωση του νομοθέτη να ασχοληθεί σοβαρά με το θέμα της παιδείας των νέων. Ο φιλόσοφος θεωρεί ότι, αν η παιδεία παραμεληθεί, πρωτίστως βλάπτει το πολίτευμα, αφού οι νέοι πρέπει να λαμβάνουν μόρφωση ανάλογη με το πολίτευμα της πόλης τους. Οι πολίτες κάθε πόλης επιδιώκουν, με τις πράξεις τους ένα γενικό σκοπό. Κατά συνέπεια, η παιδεία πρέπει να είναι ενιαία, κοινή για όλους. Άρα, η φροντίδα για την παιδεία πρέπει να ανήκει στο δημόσιο και όχι στην ιδιωτική πρωτοβουλία, όπως συμβαίνει την εποχή του Αριστοτέλη. Προς την κατεύθυνση αυτή, καθοριστικός είναι ο ρόλος του νομοθέτη, ο οποίος, μέσω των νόμων που θεσπίζει, αποβλέπει στη δημιουργία τέτοιων συνηθειών στους πολίτες, ώστε να εφαρμόζουν έναν τρόπο ζωής που προάγει τις ανθρώπινες σχέσεις, καλλιεργεί τις ηθικές αρετές και εξασφαλίζει την κοινωνική ισορροπία και αρμονία.

Έτσι, διαμορφώνει έναν τρόπο ζωής στους νέους οικείο προς τις έννοιες της δικαιοσύνης, του σεβασμού προς τους συνανθρώπους. Με αποτέλεσμα να αποφεύγεται η «ανοσιότητα» του ανθρώπου, καθώς δεν υιοθετεί τις ακρότητες της υπερβολής και της έλλειψης, υπακούει στις ηθικές επιταγές, έχει αίσθηση του μέτρου και κυριαρχεί, με τη λογική του στις άλογες παρορμήσεις της ψυχής.

Από τα παραπάνω, γίνεται σαφές ο επιτακτικός ρόλος του νομοθέτη, ο οποίος θα ρυθμίσει τα θέματα της παιδείας ώστε ο πολίτης να ενεργεί με βάση τους γραπτούς και άγραφους νόμους, να τηρεί τις αρχές του δικαίου και να εξασφαλίζει την κοινωνική και ατομική ευημερία του.

5) Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 145 - 147: « Επιστροφή του Αριστοτέλη στην Αθήνα ... Ἠθικά Νικομάχεια ».

- 6) **λανθάνειν** : λάθος, αλήθεια
μανθάνειν : μάθηση, φιλομαθής
εἴληφε : ανάληψη, μεροληπτικός
διαφέρονται : διαφορά, ανυπόφορος
νομίζειν : νόμισμα, νόμος

..... Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ .....

Ξενοφώντας: « Συμπόσιον », 2.10

1) " Και ο Αντισθένης είπε: Πώς λοιπόν, Σωκράτη, αφού έχεις αυτή τη γνώση, δεν εκπαιδεύεις και συ την Ξανθίππη αλλά έχεις γυναίκα από όσες υπάρχουν, και από αυτές που έχουν γεννηθεί και από αυτές που θα υπάρξουν, κατά τη γνώμη μου, τη χειρότερη; «Γιατί», είπε, «βλέπω ότι και αυτοί που θέλουν να γίνουν ικανοί ιππείς αποκτούν όχι τα πιο υπάκουα αλλά τα ατίθασα άλογα. Διότι νομίζουν ότι, αν μπορούν να κυριαρχήσουν σε τέτοιου είδους (άλογα), εύκολα μπορούν να χειριστούν και τα άλλα άλογα. Και εγώ λοιπόν, επειδή θέλω να συναναστρέφομαι και να συνομιλώ με τους ανθρώπους, έχω αυτή τη γυναίκα, γιατί γνωρίζω καλά ότι, αν την αντέξω, εύκολα θα συνυπάρχω με όλους τους άλλους ανθρώπους». "

2) α) **ἔφη** : φάτω

γινώσκων : ἐγνώκασι (ν)

ὄρῳ : ἔώρα

νομίζουσι : νομιεῖ

κατέχειν : κατάσχωσι (ν)

β) **σὺ** : ὑμῖν

γυναικί : γύναι

θυμοειδεῖς : θυμοειδές

ἵππους : ἵπῳ.

ἄπασιν : ἀπάσης

3) α) **γυναικί**: Αντικείμενο σε πτώση δοτική του ρήματος χρῆ (χρῶμαι τινί).

τῶν οὐσῶν: Επιθετική μετοχή σε θέση γενικής διαιρετικής στο επίθετο υπερθετικού βαθμού «χαλεπωτάτη».

κτωμένους: Κατηγορηματική μετοχή από το ρήμα αισθήσεως «ὀρῶ», με υποκείμενο το αντικείμενο του ρήματος «τούς βουλομένους».

χρήσθαι: Τελικό απαρέμφατο σε θέση αντικειμένου της μετοχής «βουλόμενος».

εὔ: Επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στη μετοχή «ειδώς».

ἄπασιν: Κατηγορηματικός προσδιορισμός στο «άνθρωποις».

β) **Υπόθεση**: ἦν τούς τοιούτους δύνωνται κατέχειν (ἦν + Υποτακτική)

Απόδοση: νομίζουσι χρήσεσθαι.

Η απόδοση βρίσκεται στο απαρέμφατο Μέλλοντα: «χρήσεσθαι», οπότε ο υποθετικός λόγος είναι εξαρτημένος και δηλώνει το προσδοκώμενο.

Υπόθεση: εἰ ταύτην ὑποίσω (εἰ + Οριστική Μέλλοντα)

Απόδοση: ὅτι ῥαδίως τοῖς γε ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις συνέσομαι

Ἡ ἀπόδοση βρίσκεται στη δευτερεύουσα εἰδική πρόταση, ἡ οποία ἐκφέρεται με Οριστική Μέλλοντα.

Ὁ υποθετικός λόγος δηλώνει το πραγματικό, με σημασία προσδοκώμενου.

Επιμέλεια : Ρέλλια Αικατερίνη - Μαρία